

12
2009 (168)

Щомісячний науково-практичний
господарсько-правовий журнал
видається з 1 січня 1996 р.

ПІДПРИЄМНИЦТВО, ГОСПОДАРСТВО і ПРАВО

ІНСТИТУТ ПРИВАТНОГО ПРАВА
І ПІДПРИЄМНИЦТВА
АПРН УКРАЇНИ

СПІЛКА ЮРИСТІВ УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ДЕРЖАВИ І ПРАВА
НАН УКРАЇНИ

Шеф-редактор
МАКАРОВА
Алла Іванівна

Редакційна
колегія:

ХАВРОНЮК
Микола
Іванович
головний
науковий
редактор

МЕЛЬНИК
Микола
Іванович
заст. головного
наукового
редактора

БЕЛЯНЕВИЧ О.
ГАЛЯНТИЧ М.
ДЕМЧЕНКО С.
ЗАКАЛЮК А.
ЗУБ І.
КРУПЧАН О.
КУБКО Е.
КУЗНЄЦОВА Н.
ЛУК'ЯНЕЦЬ Д.
ЛУЦЬ В.
МАЙДАНИК Р.
МАМУТОВ В.
МАХІНЧУК В.
НАВРОЦЬКИЙ В.
ПОГРІБНИЙ О.
СТЕЦЕНКО С.
ТОРГАШИН О.
ШАКУН В.
ШЕВЧЕНКО Я.

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС. ФІНАНСОВЕ ПРАВО. ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

Володимир Лінкан Правовий статус Ради національної безпеки і оборони України у сфері національної безпеки України	4
Лілія Шестак Склад адміністративного правопорушення та його значення для призначення покарання	9
Наталія Берlach Напрями вдосконалення правового забезпечення органічного сільського господарства в Україні	12
Ірина Онопчук Особливості компетенції й організаційної структури Міністерства юстиції Японії	15
Олеся Соколовська Зміст та особливості поняття житлово-комунального господарства	20
Інна Троханенко Особливості парламентського контролю за діяльністю міліції України	24
Ольга Кушнір Щодо необхідності прийняття закону України про протидію торгівлі людьми та допомогу постраждалим від торгівлі людьми	27
Станіслав Зливко Функції державної кримінально-виконавчої служби України	30
Андрій Детюк Правоохоронні органи як суб'єкти системи забезпечення економічної безпеки України	33
Юрій Лебедін Юридична регламентація трудових відносин помічника-консультанта народного депутата	38
Віталій Арешонков Правові засади обігу вогнепальної зброї в Україні: сучасний стан та перспективи врегулювання	41
Андрій Кірмач Поняття й основи правового регулювання проходження державної служби	46
Сергій Ярошенко Адміністративно-правова охорона прав інтелектуальної власності	50
Євген Павленко Особливості вдосконалення адміністративно-деліктного законодавства в діяльності митних органів України	54
Олександр Собоєвий Принципи діяльності судді у провадженні у справах про адміністративні проступки	58
Олена Кузьменко Вплив категорії «бюджет» на концептуальні засади сутності міжбюджетних відносин: теоретичні питання	63
Олег Удалов Щодо визначення поняття «страхування у сфері інвестиційної діяльності»	68
Олексій Стоєцький Характеристика інформаційної безпеки як складової інформаційної сфери України	72

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО

Василь Крутов, Юрій Берлач	Зарубіжний досвід протидії негативним проявам рейдерства, шляхи його застосування в Україні	76
Катерина Письменна	Господарсько-правові аспекти реалізації інноваційної політики держави у сфері суднобудування	80
Поліна Матвієнко	Аналіз сучасного етапу розвитку законодавства про комерційну таємницю в Україні	85

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО

Таміла Бегова	Правова природа договору про передачу ноу-хау	89
Юлія Гелич	Космічні об'єкти як об'єкти цивільних прав	93
Людмила Закорецька	Право інтелектуальної власності на торговельну марку за законодавством України та США: проблемні питання	96
Ірина Череватенко	Нотаріальний акт-документ у нотаріальному процесі	100
Світлана Клименко	Поняття та правовий режим житла як об'єкта права власності фізичної особи	105
Інна Шатковська	Лікарська таємниця як об'єкт правового регулювання	109

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО. КРИМІНОЛОГІЯ

Павло Берзін	Упущена (втрачена) вигода як різновид наслідків у специфічній конструкції складу злочину: деякі особливості формування концептуального підходу	112
Олег Юношев	Зарубіжний досвід примусового лікування від наркоманії: кримінально-правовий аспект	117
Олег Грудзур	Об'єкт злочинів у сфері службової діяльності	121
Максим Азаров	Щодо визначення поняття «регіональна організована злочинність»	126

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА. ФІЛОСОФІЯ ПРАВА

Тарас Гарасимів	Право як фундаментальна соціальна основа життєдіяльності суспільства	130
Ольга Токарчук	С. П. Шелухін про форму держави	134
Сергій Гладкий	Кооперативні об'єднання в організаційному механізмі реалізації законодавства про кооперацію УСРР у 20-х роках ХХ ст.	138
Андрій Редько	Особливості територіального принципу організації системи влади й управління в УРСР (1957–1962 рр.)	142
Ірина Половко	Правове регулювання підготовки вчителів за проектом статуту Київського університету Св. Володимира 1833 р.	146
Олеся Стащенко	Концептуальні основи вчення П. О. Недбайла про право	150
Мар'ян Бедрій	Докази та доказування в українському копному судочинстві (XIV–XVIII ст.)	154
Альона Стащенко	Про деякі аспекти методологічних досліджень ефективності у сфері права	158

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС. КРИМІНАЛІСТИКА

Олександр Жеребко	Сучасні можливості судової експертизи	163
Ярослава Гростянська	Визнання та виконання в Україні вироків іноземних судів у кримінальних справах та їх відмінність від інших видів правової допомоги	167
Назар Малярчук	Підстави закриття кримінальної справи приватного обвинувачення	172
Олександр Рибалка	Потерпілий як суб'єкт доказування у кримінальних справах приватного обвинувачення	176

НОТАРІАЛЬНИЙ АКТ-ДОКУМЕНТ У НОТАРІАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Ірина Череватенко,

аспірантка Національної юридичної академії України
ім. Ярослава Мудрого,
м. Харків

У статті розглянута правова характеристика інституту нотаріальних актів-документів у нотаріальному процесі. Визначені ознаки і види нотаріальних актів-документів. Запропоноване визначення поняття «нотаріального акта-документа» та розроблені рекомендації щодо вдосконалення нотаріального законодавства.

Ключові слова: нотаріальний акт-документ, поняття «нотаріальний акт-документ», класифікація нотаріальних актів.

Останнім часом нотаріальне законодавство зазнає значних змін. Але зміни, що відбуваються, повинні стосуватися не лише реформування організаційних засад нотаріальної діяльності, а й, передусім, мають бути спрямовані на належне унормування процедурно-процесуальних аспектів вчинення нотаріальних дій. Важливим правовим інструментом у забезпеченні дієвості й ефективності нотаріальної діяльності є, зокрема, подальше вдосконалення інституту нотаріальних актів-документів у нотаріальному процесі. Посилення значення нотаріальних актів-документів через надання їм більш значущої доказової сили та чіткого закріплення їх державно-владного характеру, визначення нотаріального акта-документа як засобу фіксації дій нотаріуса на всіх етапах нотаріальної діяльності потребують нагального законодавчого врегулювання, що сприятиме підвищенню ефективності охорони та захисту прав, свобод та інтересів фізичних і юридичних осіб, держави.

Актуальність дослідження питань, пов'язаних із правовою характеристикою інституту нотаріальних актів-документів, зумовлена тим, що зазначена тематика не була предметом окремих самостійних наукових праць, а досліджувалася лише в аспекті проблематики теорії нотаріального процесу. У цьому аспекті проблемам визначення та характеристики нотаріальних актів-документів приділялась увага у роботах В. Комарова, В. Баранкової, С. Фурси, Л. Радзівської. Разом із цим досі не визначено поняття «нотаріальний акт-документ», його основні ознаки та види, що унеможливує ефективне унормування зазначених питань у нотаріальному законодавстві.

Метою цієї статті є визначення загального поняття «акт-документ», його ознак, видів, юридичного значення у правовому обігу та

вирішення на цій підставі низки спірних питань, що виникли у теорії нотаріального процесу, а також розроблення науково обґрунтованих рекомендацій щодо вдосконалення нотаріального законодавства.

Нотаріат в Україні є органом безспірної цивільної юрисдикції, який забезпечує превентивний захист та охорону прав шляхом вчинення визначеного у законі кола нотаріальних дій. Нотаріальна діяльність спрямована на надання юридичної сили, достовірності, безспірності юридичним правам, фактам, документам, що впливає на визначення правового статусу заінтересованих осіб, надає їм можливість реалізувати свої права відповідним чином.

Нотаріальні дії забезпечують охорону та захист безспірних прав у тому випадку, коли ці дії здійснюються відповідно до встановлених законом правил. Між учасниками нотаріального провадження виникають взаємні права й обов'язки, що є змістом нотаріальних процесуальних правовідносин [1, с. 844].

У літературі справедливо зазначалося, що нотаріальна діяльність – це різновид розгляду та вирішення конкретної юридичної справи і вона має характеризуватись як правозастосовча діяльність [2, с. 46]. Нотаріус вчиняє нотаріальні дії, що належать до його компетенції, у визначеному законом процесуальному порядку за зверненням заінтересованих осіб, вирішуючи конкретну юридичну справу. Результати та порядок здійснення такої діяльності мають набувати належного процесуального оформлення. Отже, рішення нотаріуса, пов'язані з ходом і результатами розгляду конкретної нотаріальної справи, викладаються у вигляді відповідних нотаріальних актів-документів.

У нотаріальній процесуальній літературі пропонуються дещо різні визначення поняття «нотаріальний акт-документ». Так, О. Рома-

новська визначає нотаріальний акт як офіційний документ, що приймається уповноваженою особою, складений відповідно до встановлених правил, на підставі індивідуального звернення, яке створює відповідні права й обов'язки, є обов'язковим до виконання, що виявляється в застосуванні норми матеріального права до виявлених фактичних обставин [3, с. 32]. Наведене визначення не містить вказівки на суб'єктний склад осіб, яким надається право здійснювати нотаріальні дії. Не можна також погодитися з тим, що обов'язковість для виконання є невід'ємною ознакою кожного нотаріального акта, оскільки примусово виконуватися можуть лише виконавчі написи нотаріуса, а всі інші нотаріальні акти реалізуються у добровільному порядку заінтересованими особами.

В. Баранкова розглядає нотаріальний акт як процесуально оформлене рішення нотаріуса або іншого уповноваженого на вчинення нотаріальних дій суб'єкта щодо застосування норм права до конкретної правової ситуації за участю відповідної особи чи осіб, на яких поширюється юридична сила цього акта [4, с. 16]. У наведеному визначенні відсутня вказівка на те, що такий акт постановляється від імені держави, адже саме державою надаються владні повноваження на вчинення нотаріальних дій визначеним у законі суб'єктам. Вчинення нотаріальних дій можливе лише від імені держави, а інакше не йшлося б про юридичну силу нотаріальних актів взагалі. Хоча, на жаль, у чинному законодавстві це положення безпосередньо не закріплено.

Вважаємо за доцільне запропонувати визначення *нотаріального акта як документа, що процесуально оформлює рішення нотаріуса або іншого спеціально уповноваженого на здійснення нотаріальних дій суб'єкта щодо застосування норм права до конкретної правової ситуації стосовно офіційного визнання юридичних прав чи фактів, що тягне за собою настання певних правових наслідків, постановлюється від імені держави та має володіти особливою доказовою силою.*

З наведеного визначення випливають основні ознаки, притаманні нотаріальним актам-документам. Нотаріальний акт – це юридичний документ нотаріального органу. Нотаріальний акт складається тільки уповноваженим суб'єктом. Перелік суб'єктів, яким надано право здійснювати нотаріальну діяльність, вичерпно визначений у Законі України «Про нотаріат» та має виключний характер і може бути змінений тільки законом. Нотаріальні органи є центральними й обов'язковими суб'єктами нотаріального процесу, вони наділені повноваженнями складати обов'язкові для всіх інших суб'єктів нотаріальні акти [2, с. 92].

Нотаріальні акти приймаються на підставі відповідних норм права, отже, є юридичною формою реалізації норм матеріального та процесуального права. При цьому норма матеріального права справляє вплив на зміст правозастосовочого акта, а процесуальна – визначає його форму.

Нотаріальний акт-документ постановляється від імені держави, попри відсутність вказівки про це в Законі України «Про нотаріат». Отже, він носить державно-владний характер. Це наближує його до інших правозастосовочих актів, що виходять від органів держави та мають своїм призначенням правове регулювання суспільних відносин.

Нотаріальні акти як результат нотаріальної діяльності мають юридичну силу та офіційний характер. Питання щодо недійсності нотаріальних актів-документів можна вирішити тільки в судовому порядку.

Нотаріальні акти-документи наділені характером веління, що індивідуалізується загальним правилом поведінки – нормою права, що зумовлює виникнення, зміну або припинення різних правовідносин. Таким чином, наявне державне визнання конкретного права або обов'язку у стадії фактичної реалізації.

Ще однією ознакою нотаріальних актів-документів є те, що вони викладаються у письмовій формі, що передбачає наявність у них певних реквізитів (наказ Мін'юсту «Про затвердження Правил ведення нотаріального діловодства» від 31.12.2008 р. № 2368/5).

Нотаріальний акт-документ має володіти особливою доказовою силою.

Нагального законодавчого врегулювання наразі потребують такі ознаки нотаріальних актів-документів, як їх державно-владний характер та особлива доказова сила.

Процесуальне законодавство держав, які входять у Міжнародний союз нотаріату, передбачає, що в силу здійснення публічної функції актам нотаріуса надається автентичний характер. Поняття автентичності нотаріального акта базується на визнанні особливої достовірності, безспірності, дійсності та гарантії походження [5, с. 163]. Надання такої специфічної доказової сили нотаріальному акту є цілком виправданим, оскільки постановляється акт суб'єктом, що уповноважений правом на вчинення нотаріальних дій державою. Крім того, в багатьох країнах класичної моделі нотаріату, наприклад у Франції, оскарження нотаріального акта можливе лише у випадку, коли сторона відкрила та позитивно провела проти нотаріуса надзвичайно складну процедуру «заява про підробку» [6, с. 116].

Вітчизняні дореволюційні правники також відносили нотаріальні акти до категорії публічних, за умов, що такий акт, здійснений

чи хоча би посвідчений певним спеціально уповноваженим суб'єктом: урядовою установою, одноособовим органом державної влади чи офіційною, уповноваженою на це особою (нотаріусом, консулом); зазначені органи влади чи особи діяли в межах передбаченої законом компетенції та при цьому дотримувалися встановленого законом порядку. Справедливо стверджувалося, що оскільки в здійсненні публічних актів беруть участь органи публічної влади чи офіційні особи, уповноважені законом, ці акти заслуговують на особливу довіру та мають перевагу перед домашніми: по відношенню до них не допускається заявлення сумнівів у дійсності та змісті, вони не можуть бути спростовані ні «домашніми» актами, ні показаннями свідків [7, с. 374].

Цивільне процесуальне законодавство України не наділяє нотаріальний акт-документ особливою (більш значущою) доказовою силою, ігноруючи складну процедуру його формування й особливий характер нотаріальної діяльності. Вважаємо, що у сучасному законодавстві доказова сила нотаріального акта-документа має означати, що надання його до суду як доказу є достатнім для підтвердження зазначених у ньому фактів та обставин. Нотаріальний акт-документ має розглядатись як письмовий доказ, наявність якого унеможливає необхідність дослідження інших засобів доказування. Це зумовлено особливістю нотаріального акта як специфічного письмового доказу, що заздалегідь створений у спокійній обстановці у співробітництві сторін, коли виключена наявність будь-яких суперечок.

Необхідність належного нормування специфіки доказової сили нотаріального акта-документа зумовлена, зокрема, і особливим юридичним значенням цих актів. Передусім, нотаріальний акт у нотаріальній діяльності є документом, що оформлює нотаріальні процесуальні дії, фіксує волевиявлення нотаріуса. Нотаріальний акт є юридичним фактом, що зумовлює зміну або припинення нотаріальних правовідносин. Крім того, такі акти спричиняють або змінюють матеріально-правові відносини, посвідчують автентичність (вірогідність) документів або надають їм виконавчу силу, посвідчують правочини, надаючи їм юридичний характер тощо. Так, видача свідоцтва про право на спадщину спадкоємцю впливає на зміну юридичного статусу такої особи: до вчинення нотаріальної дії особа не була власником майна, а після отримання нотаріального акта набуває права власності.

Нотаріальний акт-документ також є необхідною ланкою у процесі реалізації права. Нотаріальна форма захисту прав та інтересів фізичних і юридичних осіб не передбачає

вирішення спірних питань. Нотаріальні акти забезпечують реалізацію закону. В них відбивається об'єктивна істина життєвого факту, який дається правова кваліфікація. В. Лазарев, визначаючи необхідність постановлення юридичних актів, зазначав, що безпосередня мета правозастосування полягає в усуненні наявних перешкод у реалізації правових норм певними суб'єктами [8, с. 59].

Юридичне значення нотаріальних актів і наслідки, які вони зумовлюють, є, безумовно, подібними до юридичного значення судових актів. Як справедливо зазначав Р. Низовський, якщо провести умовну паралель, то нотаріальні дії мають те саме правовстановлююче значення, що і судові рішення. Різниця лише в тому, що до нотаріуса звертаються, коли немає цивільно-правового спору і сторони в добровільному порядку мають намір закріпити ті чи інші правові відносини й обставини, що випливають з них, гарантувати таким шляхом захист своїх законних інтересів як у даний час, так і на майбутнє [9, с. 16].

Юридичне значення нотаріальних актів у правовому обігу зумовлено єдністю судової та нотаріальної діяльності як двох тісно пов'язаних між собою ланок системи цивільної юрисдикції. Як вже зазначалося, нотаріат належить до правозастосовчих органів, отже, нотаріальна діяльність має певну спільність з діяльністю інших органів цивільної юрисдикції, але найбільше ця діяльність пов'язана з судовою. Зазначений взаємозв'язок має чітко виражений характер, історично зумовлений, оскільки ще у XVIII ст. нотаріат відносився до судового відомства, а нотаріальні дії виконували або судді, або нотаріуси, які вважалися посадовими особами суду.

На відміну від суду, який розглядає в цивільному процесі спори про право, нотаріат здійснює юридичне закріплення цивільних прав і попереджає їх можливе порушення у майбутньому. Крім того, нотаріально посвідчений правочин полегшує заінтересованій особі доказування свого права, оскільки зміст договору, дійсність підписів учасників правочину, час і місце його вчинення й інші обставини, офіційно зафіксовані нотаріусом, є достовірними.

Відповідно до Цивільного процесуального кодексу України суди розглядають і вирішують справи з приводу спорів з метою захисту прав та охороняваних інтересів фізичних і юридичних осіб, держави. Нотаріальна діяльність попереджає виникнення спорів про право, вирішення яких віднесено до компетенції суду. Нотаріус посвідчує безспірні права та факти, у наявності яких немає жодних сумнівів або на підставі відповідних документів. Якщо відсутні документи, які підтверджують те або інше право чи факт, вони

можуть бути встановлені судом у порядку окремого провадження.

До суду та нотаріату заінтересовані особи звертаються самостійно. Але слід зазначити, що до суду звертаються за захистом порушених, оспорюваних чи невизнаних прав, свобод чи інтересів, а нотаріус реалізує свої юрисдикційні повноваження тільки у безспірних справах. Як суддя (суд), так і нотаріус у результаті вирішення справи вносить рішення на підставі норм матеріального права й юридичних фактів, встановлених під час розгляду справи відповідно до визначеного процесуального порядку. Нотаріальний акт-документ, як і судове рішення, постановляється по суті заявлених вимог.

Діяльність суду та нотаріату носить владний характер, а процесуальні дії судді та нотаріуса відображаються у вигляді відповідних судових чи нотаріальних рішень (актів), які набувають визначеного законом процесуального оформлення. Рішенням (постановою) суду є оформлений у письмовій формі акт судді (суду), в якому виражається владне судження з приводу вирішення як матеріально-правових, так і процесуальних питань. Те саме стосується і нотаріату; при вчиненні будь-якої нотаріальної дії нотаріус приймає юридично значуще рішення (оформлене як свідоцтво, посвідчувальний напис тощо), що впливає на визначення правового статусу заінтересованих осіб. Отже, прийняття такого рішення можливе лише в результаті розгляду та вирішення юридичної справи, тобто застосування норм права до конкретної правової ситуації [2, с. 68].

Юридичне значення нотаріального акта-документа є різним залежно від мети його постановлення. У процесі розгляду нотаріальної справи та при вчиненні різних нотаріальних дій можливе постановлення багатьох нотаріальних актів-документів. У цьому зв'язку науковий інтерес представляє питання щодо класифікації нотаріальних актів, тим більше, що у спеціальній літературі це питання майже не досліджувалося.

Будь-яка наукова класифікація має не лише теоретичне, а й практичне значення. За її допомогою розкриваються характерні ознаки, особливості того чи іншого нотаріального акта. Так, постанова про відмову у вчиненні нотаріальної дії також є актом застосування права, що закріплює відсутність певних юридичних фактів або неправомірність дій фізичних чи юридичних осіб.

Підставою для проведення класифікації нотаріальних актів-документів можуть бути різні критерії:

- вид нотаріальної дії;
- форми вираження нотаріального акта;
- юридичне значення та функції, що виконують нотаріальні акти, тощо.

Залежно від виду вчинення нотаріальних дій та їх результатів виокремлюють такі акти: ті, що посвідчують правочини; ті, що посвідчують довірності; ті, що посвідчують факти; ті, що посвідчують права на спадщину; ті, що надають документу виконавчої сили тощо. Наведена класифікація не має ні практичного, ні теоретичного значення, оскільки не дозволяє виділити узагальнюючі ознаки окремих груп нотаріальних актів. Крім того, акти, що посвідчують правочини, одночасно є актами, що посвідчують юридичні факти; акти, що посвідчують довірності, одночасно є актами, що посвідчують правочини, і т. д.

За формою вираження нотаріальні акти-документи поділяються на: свідоцтва, виконавчі написи, посвідчувальні написи, акти, постанови. Ця класифікація не дозволяє визначити сутність нотаріальних актів, що утворюють в її межах окремі групи. Так, значення та сутність свідоцтва, посвідчувального напису і виконавчого напису є однаковими, а свідоцтва та постанови – різними.

На нашу думку, з огляду на мету, з якою розробляється класифікація, найбільш прийнятною є класифікація нотаріальних актів за їх юридичним значенням і функціями, які вони виконують, проведена В. Баранковою. За цими ознаками нотаріальні акти поділяються на [4, с. 16]:

- акти, які фіксують результат застосування норм матеріального права та вирішення нотаріальної справи по суті заявлених заінтересованими особами вимог (свідоцтво про право на спадщину, свідоцтво про придбання майна з прилюдних торгів, посвідчувальний напис, виконавчий напис);
- акти, що фіксують відсутність умов для застосування норм матеріального права та неможливість виникнення чи припинення нотаріального процесу на цій підставі (постанова про відмову у вчиненні нотаріальної дії);
- акти, що оформлюють процесуальні дії, необхідність здійснення яких виникає у ході розгляду нотаріальної справи (акт про неможливість застосування заходів щодо охорони спадкового майна, постанова про призначення експертизи тощо).

Таким чином, будь-який нотаріальний акт фіксує волевиявлення нотаріуса з приводу вирішення нотаріальної справи по суті або з приводу вчинення окремої процесуальної дії в межах цієї нотаріальної справи, але при цьому він одночасно відбиває наявність і спрямованість волевиявлення заінтересованих осіб – учасників нотаріальної дії. Нотаріальний акт також є результатом вольової поведінки, що визначає безпосередню діяльність фізичних та юридичних осіб щодо реалізації належних їм прав і обов'язків. Цій діяльності передуює усвідомлення прав і обо-

в'язків, їх змісту, меж і самого порядку використання прав.

У нотаріальному акті-документі зазначаються особи – носії прав і обов'язків, визначаються форми конкретних дій (наприклад, довіреність – на право отримати гроші, купити машину, продати квартиру тощо). Нотаріальний акт відображає волю сторін відповідно до вимог закону та владно підтверджує їх безспірні права й обов'язки. Він є обов'язковим для заінтересованих осіб і має законну силу (наприклад, свідоцтво про право на спадщину), яку можна скасувати у судовому порядку.

Висновки

Проведений нами аналіз дозволяє визначити нотаріальний акт як документ, що процесуально оформлює рішення нотаріуса або іншого спеціально уповноваженого на здійснення нотаріальних дій суб'єкта щодо застосування норм права до конкретної правової ситуації стосовно офіційного визнання юридичних прав чи фактів, що тягне за собою настання певних правових наслідків, постановлюється від імені держави та має володіти особливою доказовою силою.

Нотаріальний акт як правозастосовчий документ закріплює від імені держави рішення нотаріуса, спрямоване на індивідуальне регулювання поведінки учасників нотаріального правовідношення в конкретних ситуаціях шляхом встановлення, зміни або припинення їх суб'єктивних прав і обов'язків. Слід також зазначити, що доцільно вдосконалити нотаріальне законодавство вказів-

кою на те, що нотаріальні дії здійснюються від імені держави, а також посилити значення нотаріального акта шляхом надання йому особливої доказової сили. Тому вважаємо за необхідне внести зміни до законодавства щодо закріплення особливої доказової сили нотаріально оформлених актів-документів у виді норми про звільнення від доказування обставин, які містяться в нотаріально посвідченому акті-документі, якщо ці обставини і (або) нотаріальна дія нотаріуса чи суб'єкта, уповноваженого на вчинення таких нотаріальних дій, не підлягає запереченню чи оскарженню при розгляді іншої цивільної справи.

Література

1. *Проблеми теорії та практики цивільного судочинства* / В. В. Комаров, В. І. Тертишніков, В. В. Баранкова та ін.; За ред. В. В. Комарова. – Х., 2008. – 928 с.
2. *Нотариат в Україні* / За ред. В. В. Комарова. – К., 2006. – 320 с.
3. *Романовская О. В.* Нотариат в Российской Федерации. – М., 2008. – 139 с.
4. *Баранкова В. В.* Нотариальные акты-документы // Бизнесинформ. – 1998. – № 20. – С. 16–19.
5. *Черемных И. Г.* Нотариат и нотариальное право России / Под ред. Г. Г. Черемных. – М., 2007. – 272 с.
6. *Пиету Ж.-Ф., Ягр Ж.* Профессиональное нотариальное право / Пер. с франц. – М., 2001. – 223 с.
7. *Васьковский Е. В.* Учебник гражданского процесса / Под ред. В. А. Томсинова. – М., 2003. – 417 с.
8. *Лазарев В. В.* Эффективность правоприменительных актов. – Казань, 1975. – 206 с.
9. *Низовский Р.* Возрождение нотариата в России // Хозяйство и право. – 1993. – № 5. – С. 14–20.

Legal description is considers of institute of notarial akt-dokuments in a notarial process. Signs and types of notarial akt-dokuments are certain. Determination of concept of notarial akt-dokuments and elaborate recommendations is offered in relation to the improvement of notarial legislation.

В статье рассмотрена правовая характеристика института нотариальных актов-документов в нотариальном процессе. Определены признаки и виды нотариальных актов-документов. Предложено определение понятия «нотариального акта-документа» и разработаны рекомендации относительно совершенствования нотариального законодательства.

